

Arvode

Detta dokument handlar om arvode till god man och förvaltare som förordnats enligt föräldrabalken¹.

Principer för arvodets storlek

Det är upp till varje kommun att besluta om vilka principer de vill tillämpa för att fastställa arvodets storlek. En del kommuner väljer att ha ett fast arvode för uppdragen och andra kommuner väljer att sätta arvode utifrån en procentsats av prisbasbeloppet. Många överförmyndare utgår från de riktlinjer som Sveriges Kommuner och Landsting har tagit fram på området. I dem uppges bland annat vilket arbete som de anser motiverar vilken ersättning. Riktlinjerna finns i SKLs cirkulär 07/74 som du kan hitta på http://brs.skl.se/brsbibl/cirk_documents/07074.pdf.

Det enda lagrum som reglerar någon form av storlek på arvodet återfinns i första stycket av 16 § 12 kap föräldrabalken:

Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare har rätt till ett skäligt arvode för uppdraget och ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande.

Vad som menas med skäligt bygger först och främst på principen att arbetet ska ses som ett ideellt uppdrag. Arvodet är inte avsett att försörja sig på utan ska ses som en uppmuntran. Det ska dock inte vara så lågt att det är oskäligt. Bedömning av vad som är skäligt gör varje överförmyndarenhet för sig utifrån den redovisningen som den gode mannen eller förvaltaren lämnar. Det kan vara så att en ställföreträdare som anser att de har fått ett för lågt arvode, inte har redogjort till överförmyndaren för allt de har gjort eller hur omfattande en insats har varit. Överförmyndaren gör en ny bedömning av arvodets storlek varje år och en ställföreträdare kan därför inte med automatik räkna med att det arvode som de blivit beviljade tidigare år kommer att ligga på samma nivå om uppdragets karaktär har ändrats eller inte varit lika omfattande.

Som ställföreträdare måste du också vara medveten om gränserna för ditt uppdrag. Det är något som överförmyndaren bör kunna informera om. Det är inte förbjudet att till exempel skjutsa huvudmannen eller åka och handla tillsammans. Detta är dock uppgifter som ligger utanför uppdraget och inget som utbetalas arvode för.

Vad är en vanlig storlek på arvode och kostandsersättning?

¹ God man till ensamkommande kan till vid el använda denna text. Det kommer dock att komma ett eget dokument för dem.

RFS genomförde 2012 en undersökning för att se hur stora arvoden till gode män och förvaltare är. Svaret blev att arvodet ligger mellan 6000–12000 kr/år. Vanligast är att arvodet ligger mellan 8000-9000 kr/år.

Vad gäller kostnadsersättningen såg det ut så här (från föreningar i 39 kommuner)

- I 21 % av kommunerna får man ersättning efter de faktiska kostnaderna.
- I 64 % av kommunerna tillämpar man schablonersättning på 2 % av priasbeloppet.
- I 15 % av kommunerna får man en fast summa i ersättning. Denna summa varierar mellan 820- 1555 kronor.

När ska arvode utbetalas och hur ofta kan det ske?

Det vanligaste tidpunkten för när ett arvode betalas ut i löpande uppdrag är efter granskad redovisning. Senast första mars² varje år ska ställföreträdaren lämna in årsredovisningen. Inget hindrar dock att årsredovisningen lämnas in tidigare, i januari eller februari, så länge de underlag som behövs finns tillgängliga. Oftast granskas räkningarna i den ordning de lämnas in, så ju längre man väntar desto fler är det som lämnar in och då blir väntan på utbetalningen längre.

När det kommer till sluträkningar så ska de upprättas inom en månad från det att uppdraget upphörde³. Ofta har sluträkningar förtur mot årsräkningarna.

Tiden från det man lämnat sin redovisning till dess man får arvode varierar från kommun till kommun beroende på vilka resurser som finns för att hantera granskningen. Det finns inga gränser i lagstiftningen för hur länge en kommun kan hålla på med sin granskning. Som förening kan det därför vara bra att föra en dialog med överförmyndaren och politiker om vilka mål för granskningen som de har eller bör upprätta. Det som kan göras om granskningen har dragit ut på tiden är att anmäla detta till ansvarig länsstyrelse som sedan kan utreda frågan.

Det finns inte någon möjlighet att få ut dröjsmålsränta oavsett hur lång tid utbetalningen av arvodet tar (rättsfall RH 2008:30).

Det finns inte heller i lag regler som avgör hur ofta ett arvode ska betalas ut. Det vanligast förekommande är en gång om året för löpande uppdrag och efter sluträkning. Om arvode ska betalas ut oftare, kräver det att redovisning lämnas lika ofta som arvodet betalas ut. En orsak till att utbetalning sker en gång om året är att det är först när det går att se huvudmannens totala årsinkomst som det går att avgöra vem som ska betala arvodet, huvudmannen eller kommunen. Det problem som kan uppstå om en kommun betalar ut arvode i förskott och det sedan visar sig att det är huvudmannen som ska betala är att kommunen då anses ha lånat ut medel till en enskild, något som strider mot kommunallagen. En annan orsak är den ökade administrationen (och kostnaderna) det kan innebära om redovisning ska göras fler gånger per år.

Vad gäller kostnadsersättning kan det vara värt att föra en dialog med överförmyndaren om ställföreträdaren har höga omkostnader för att kunna genomföra ett eller några uppdrag. Detta är utgifter som ställföreträdaren har rätt att få tillbaka och som inte omfattas av skatt eller

² Föräldrabalken 14 kap 15 §.

³ Föräldrabalken 14 kap 18 §.

arbetsgivaravgifter. Risken för att kommunen skulle bryta mot kommunallagen föreligger fortfarande, men då det rör sig om mindre summor än hela arvodet, kan beräkningar ofta göras utifrån föregående år. Vissa kommuner anser att huvudmanen alltid ska stå för kostandsersättningen.

Vem ska betala arvodet?

Utgångspunkten är alltid att det är huvudmannen som ska stå för arvodet till god man/förvaltare. Detta är något som ställföreträdaren bör ha i beaktande från första dagen av uppdraget. Enbart om huvudmannens inkomster (taxerad förvärvsinkomst) understiger 2,65 prisbasbelopp⁴ (117 660 kr år 2014 vilket är en månadsinkomst på 9805 kr) eller om huvudmannens samlade förmögenhet under året understiger två prisbasbelopp (88 800 år 2014) står kommunen för arvodet. Om inkomsterna överstiger gränsen med till exempel 1 000 kr, så ska huvudmannen betala 1 000 kr och kommunen resten av arvodet. Ligger en huvudman precis på gränsen till att själv stå för arvodet är det gode mannens ansvar att se till att medel kan läggas undan under året så att arvodet kan betalas ut.

Det finns några undantag när kommunen kan bortse även från den ovan nämnda gränsen. Det kan till exempel vara om huvudmannen har haft höga vårdkostnader eller om huvudmannens förmögenhet är en bostadsrätt eller ett hus som han eller hon bor i. För en huvudman som har skuldsanering innebär det inte automatiskt att kommunen ska stå för arvodet, men under speciella omständigheter kan det göra det. (Rättsfall RH 2010:1 och RH 2011:61)

Observera att summan som huvudmannen ska betala är högre än det arvode som en ställföreträdare får ut eftersom det på arvodet ska betalas skatt och arbetsgivaravgifter. Om huvudmannen är den som står för arvodet är det ställföreträdaren som ska se till att skatt och avgifter betalas. Om kommunen betalar arvodet sköter de ofta om inbetalning av skatt och arbetsgivaravgifter, detta varier dock också så detta måste kontrolleras med överförmyndaren i huvudmannens kommun.

Åtgärder en ställföreträdare kan vidta för att hjälpa HM att kunna betala arvodet

Det första alla gode män bör göra är att se om det är möjligt att söka handikappersättning hos försäkringskassan. Är huvudmannen under 65 år när god man/förvaltare beviljades och kostnaden för arvodet och eventuellt andra insatser överstiger 12 654 kr/år (år 2014) har huvudmannen rätt till bidraget.

Ställföreträdaren bör också söka andra bidrag som huvudmannen kan vara berättigad till, till exempel aktivitetsersättning, bostadsbidrag eller sjukersättning.

Om huvudmannen har dyra boendekostnader kan ställföreträdaren hjälpa till med att hitta ett nytt boende som kostar mindre.

Har huvudmannen skulder hos Kronofogden eller har beviljats skuldsanering kan ställföreträdaren kontakta kronofogdemyndigheten så att arvodet kan prioriteras.

Ofta finns det också möjlighet att söka fondmedel till huvudmannen från stiftelser eller fonder. Det går inte att söka fondmedel för arvodeskostnader, men för många andra utgifter, vilket gör att de pengarna som skulle gått till den utgiften istället kan läggas till ett sparande för att betala arvodet. Dessa är ofta lokala så sök i huvudmannens kommun eller landsting. Några nationella tips är dock

Internet:

⁴ Prisbasbeloppet kan både höjas och sänkas år från år. Att du fått mindre i arvode ett år fast samma uppdrag utförts kan alltså bero på en sänkning av prisbasbeloppet.

<http://www.stipendier.se/>

www.stiftelser.lst.se

<http://www.stipendielistan.se/>

Böcker:

Fonder och stipendier i Sverige, Svensk stipendieförening

Stora fondboken, Stöd och Stipendier

Vad gör jag om det inte går att få ut arvodet trots vidtagna åtgärder ovan eller om godmanskapet upphört och huvudmannen vägrar betala arvodet?

Flera gode män och förvaltare har uppgett att det många gånger kan kännas svårt att ta ut sitt arvode när huvudmannen har så lite att klara sig på att de precis går runt men ändå ska stå kostnaden för arvodet. Detta är något som sagt måste tas i beaktande redan från första dagen av uppdraget. När man gör den första månadsbudgeten så bör arvodet till god man räknas in så att medel kan sparas till dess arvodet ska betalas.

I vissa fall kan det vara extra svårt då man har kommit överrens om att medel för arvode ska sättas av men sedan tar huvudmannen ut dessa pengar i alla fall. Vilka åtgärder som då bör vidtas måste avgöras i det enskilda fallet. Till att börja med kan ett samtal med huvudmannen om konsekvenserna av huvudmannens handlande vara en bra start. Längre fram kan det också vara viktigt att motivera till överförmyndaren varför huvudmannen inte har möjlighet att stå för kostnaden, och vara beredd på att överklaga arvodesbeslutet (läs mer under överklagan nedan).

Det som en ställföreträdare bör känna till är att ett beslut om arvode från överförmyndaren är en fordran precis som en räkning från ett företag. Ställföreträdaren kan därför vända sig till kronofogden för att få ut arvodet.

Detta är också en fråga som kan vara bra att ta upp för diskussion i den lokala föreningen. Hur har andra löst det? Eller kan föreningen tala med överförmyndaren om saken?

Frågan har även diskuterats på RFS forum, www.rfs.se/godmanskap/forum. Här kan du även ställa frågan på nytt och få hjälp av andra som kan ha varit i samma sits.

Överklaga⁵

Ett arvodesbeslut kan överklagas till tingsrätten. De två vanligaste orsakerna till ett överklagande är antingen att ställföreträdaren vill ha ett högre arvode än det som beviljats eller att kommunen ska betala arvodet istället för huvudmannen. Observera att överklagan avseende högre arvode är det ställföreträdaren i rollen som sig själv som genomför. En överklagan om att kommunen ska stå för arvodet gör ställföreträdaren i sin roll som god man eller förvaltare.

Den som avser att överklaga storleken på arvode kan ha hjälp av att söka motivering för detta i SKL:s cirkulär 07:74 (som hänvisats till tidigare i detta dokument). Det är också bra att motivera det man

⁵ Hur en överklagan kan utformas kan du läsa mer om i RFS studiematerial för frivilliga samhällsarbetare.

anser att överförmyndaren inte har tagit hänsyn till vid fastställandet av arvodet. Det ska tilläggas att överförmyndaren har en möjlighet att själv ompröva sitt beslut. Om en ställföreträdare därför framför nytt underlag som inte fanns att tillgå vid den första granskningen, kan överförmyndaren själv ändra sitt beslut innan det går till tingsrätten. Ett tips för att kunna lämna en utförlig redovisning är att föra dagbok över sitt uppdrag. Då är det lätt att vid upprättande av redovisning gå tillbaka och se vad man har gjort i uppdraget och ungefär vilken tid man har lagt ner.

En överklagan av ett arvode ska skrivas till tingsrätten, men lämnas till överförmyndaren. Överförmyndaren kan då ompröva sitt beslut eller så ska de snarast sända det till tingsrätten med ett yttrande. Tingsrätten kommer sedan sända överförmyndarens yttrande till ställföreträdaren så att den har möjlighet att svara på det.

En överklagan av arvodets storlek eller vem som ska betala arvodet kostar inget hos domstolen.

Fler frågor eller funderingar?

Börja gärna med att titta i godmansforumet om din fråga har kommit upp och besvarats där. Om inte gör ett nytt inlägg, om du undrar över något finns det säkert fler som också gör det. Du kan också kontakta RFS ombudsman via mail eller telefon, se Kontakta oss (http://www.rfs.se/om_rfs/kontakta_oss/).
